

УДК 346.9

О.А. РУДКОВСЬКА,
магістрант спеціальності «Правознавство»
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПЛАНУ САНАЦІЇ БОРЖНИКА

У статті розкриваються поняття санації, а також етапи розгляду плану санації боржника. Розкрито деякі проблеми застосування норм банкрутства на практиці.

Ключові слова: банкрутство, план, боржник, санація, кредитор, платоспроможність.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження обумовлена великим значенням інституту банкрутства для повноцінного функціонування економіки країни, недосконалістю правового регулювання статусу арбітражного керуючого у судових процедурах санації. У даній статті будуть розглядатись основні етапи прийняття, подання і розгляду плану санації боржника.

Аналіз дослідження цієї теми. Питання інституту банкрутства, які пов'язані з процедурою санації, досліджуються провідними українськими вченими, зокрема такими, як Р.Г. Афанасьєва, П.Д. Баренбойм, В.С. Белих, Є.В. Вавілін, В.В. Джуня, А. Жукова, О.Ф. Клейман, Н.Г. Лівшиц, М.С. Малєїн М.В. Телюкіна та В.В. Радзивілюк.

Мета статті. Метою статті є аналіз законодавства в сфері банкрутства та розгляд правової характеристики плану санації боржника.

Виклад основного матеріалу. Банкрутство як правове та економічне явище відоме людству вже досить давно. Своїм походженням та подальшим розвитком інститут банкрутства зобов'язаний еволюції підприємництва та вільної конкуренції, при яких суб'єкт господарської діяльності несе всі ризики, що пов'язані з цією діяльністю.

Одним із пріоритетних напрямів розвитку законодавства в Україні є вдосконалення законодавства про банкрутство, зокрема законодавства, що регулює діяльність арбітражного керуючого в процедурах банкрутства, яке має більш повно відповідати завданням та змісту інституту банкрутства та сприяти повноцінному функціонуванню економіки України.

Після здобуття Україною незалежності процес економічних перетворень викликав потребу у впровадженні інституту банкрутства, у зв'язку із чим у 1992 р. було прийнято Закон України «Про банкрутство», який через відсутність досвіду застосування інституту банкрутства на практиці не виконував необхідної для економіки України функції. В результаті цього у 1999 р. Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі за текстом – Закон України 1992 р.), яким фактично було закріплено відмінну від попередньої концепції інституту банкрутства.

На сьогодні не внесені зміни до багатьох законів, які так чи інакше стосуються процедури банкрутства, а також правовідносин сторін та учасників банкрутства. До того ж бракує підзаконних нормативних актів, які б належним чином регламентували механізм практичного застосування даної процедури в Україні.

Важливим напрямом в інституті банкрутства є діяльність арбітражного керуючого, а саме питання, пов'язані з правовою регламентацією плану санації боржника. Це обумовлено тим, що план санації є ключовим елементом процедури банкрутства [4].

Згідно ст. 28 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» 1992 р. під санацією розуміється система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом реструктуризації підприємства, боргів і активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Керуючий санацією боржника призначається господарським судом з числа арбітражних керуючих.

Керуючий санацією зобов'язаний:

- прийняти до господарського відання майно боржника та організувати проведення його інвентаризації;
- відкрити спеціальний рахунок для проведення санації та розрахунків з кредиторами;
- розробити та подати до суду план санації, погоджений з комітетом кредиторів;
- забезпечити ведення боржником бухгалтерського і статистичного звіту та фінансової звітності;
- здійснювати заходи щодо стягнення на користь боржника дебіторської заборгованості, а також стягнення заборгованості з осіб, які несуть з боржником відповідно до закону або договору субсидіарну чи солідарну відповідальність;
- розглядати вимоги кредиторів щодо зобов'язань боржника, які виникли після порушення справи про банкрутство в процедурі розпорядження майном боржника та санації;
- заявляти в установленому порядку заперечення щодо заявлених до боржника вимог кредиторів за зобов'язаннями, які виникли після порушення справи про банкрутство;
- повідомляти у десятиденний строк з дня винесення господарським судом відповідної ухвали орган, уповноважений управляти державним майном, про своє призначення, затвердження мирової угоди, закінчення виконання плану санації, звільнення від обов'язків;
- забезпечувати визначення початкової вартості майна шляхом проведення незалежної оцінки в разі відчуження майна у процедурі санації в порядку, установленому законодавством про оцінку майна, майнові права та професійну оціночну діяльність;
- на період санації виступати представником сторони (власника) у колективному договорі [1].

Вибір тих чи інших заходів з відновлення платоспроможності боржника у кожному конкретному випадку має визначатися, виходячи із особливостей фінансово-господарської діяльності боржника, зіставлення витрат на реалізацію даних заходів та передбачуваних результатів їх реалізації, а також з урахуванням співвідношення можливих строків реалізації певних заходів з установленими строками відновлення платоспроможності боржника.

Уявляється, що конкретний план санації повинен містити продуману та обґрунтовану економічними розрахунками комбінацію як заходів, передбачених ст. 29 Закону України 1992 р., так і інших заходів з відновлення платоспроможності боржника [4].

Згідно зі ст. 29 Закону України 1992 р., план санації має передбачати строк відновлення платоспроможності боржника, а також обов'язково повинен передбачати забезпечення погашення заборгованості боржника з виплати заробітної плати [1].

Так як в Законі України 1992 р. недостатньо прописано правове регулювання змісту плану санації то потрібно звернути увагу на досвід зарубіжних країн.

Із цього приводу варто звернутися до досвіду правового регулювання змісту плану процедур аналогічних судовій процедурі санації за законодавством зарубіжних країн і, зокрема, досвіду США, де ця процедура має законодавче оформлення понад 200 років, а зміст плану реорганізації регламентується найбільш детально (§ 1123 Кодексу про банкрутство США), Болгарії, в законодавстві якої міститься розгорнута регламентація змісту плану оздоровлення підприємства (ст. 700 Торгового кодексу Болгарії), Росії (ст. ст. 106, 109 Федерального Закону «Про неспроможність (банкрутство)») та інших країн.

Порівняння положень, присвячених регламентації плану санації за Законом України 1992 р. та аналогічних планів за законодавством зарубіжних країн, дає змогу дійти ви-

сновку про доцільність вдосконалення правового регулювання змісту плану санації в межах національного законодавства [4].

План санації, на нашу думку, має містити:

1. Обґрунтування можливості й доцільності санації, а саме:

– результати аналізу фінансового становища боржника та причини виникнення його неплатоспроможності;

– заходи, що були вжиті після відкриття провадження у справі про банкрутство, та їх вплив на розробку та реалізацію плану;

– порядок і способи оцінки майна боржника та можливі співвідношення вартості цього майна з ціною продажу, при застосуванні у плані санації заходів, пов'язаних з розпорядженням майном боржника;

– обґрунтування можливості відновлення платоспроможності боржника у встановлений планом санації строк;

2. Основну частину, яка має містити:

– конкретні заходи з відновлення платоспроможності боржника;

– умови, порядок і строки реалізації заходів;

– витрати на їх реалізацію та інші витрати боржника [1];

Введення цих положень може значно вплинути на план санації, що може позитивно вплинути на фінансово-господарського становища боржника, а також задовольнити вимоги кредиторів. Ці положення будуть більш точно відповідати законодавству України.

Законом України 1992 р. регламентована процедура розгляду та затвердження плану санації.

Відповідно до положень Закону України 1992 р. план санації протягом трьох місяців з дня винесення ухвали про санацію боржника керуючий санацією зобов'язаний подати суду розроблений та схвалений комітетом кредиторів план санації боржника. Керуючий санацією зобов'язаний попередньо погоджувати план санації державних підприємств або підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує п'ятдесят відсотків, з органом, уповноваженим управляти державним майном [4].

Цей орган у десятиденний строк з дня одержання проекту плану санації зобов'язаний його розглянути та надати свій висновок про погодження або відмову у погодженні плану санації. Дії (бездіяльність) уповноважених державних органів щодо погодження плану санації можуть бути оскаржені керуючим санацією до господарського суду у межах провадження справи про банкрутство. Якщо боржник має інвесторів, то план санації розробляється та погоджується за участю інвесторів [1].

Законодавством України також визначено, що потребують погодження з Фондом державного майна України плани санації окремих категорій боржників, зазначених у п. 1.2 положення «Про порядок погодження планів санації, мирових угод і переліків ліквідаційних мас», затвердженого наказом Фонду державного майна України, а саме: державні підприємства, щодо яких прийнято рішення про приватизацію та які належать до сфери управління Фонду; господарські організації з корпоративними правами держави понад 50 відсотків їх статутного капіталу, які перебувають у процесі приватизації; об'єкти державної власності, що перебувають в управлінні міністерств та інших органів виконавчої влади, у разі створення за їх участю нових суб'єктів господарювання [3].

Плани санації підприємств-боржників, що перебувають у сфері управління відповідного міністерства чи відомства, погоджуються з відповідним міністерством, відомством [4].

План санації розглядається комітетом кредиторів, який скликається керуючим санацією в чотирихмісячний строк з дня винесення господарським судом ухвали про санацію, якщо інше не передбачено Законом України 1992 р.

Він вважається схваленим, якщо він підтриманий на засіданні комітету кредиторів більш як половиною голосів кредиторів – членів комітету кредиторів.

План санації протягом семи днів від дня прийняття комітетом кредиторів рішення про його схвалення затверджується всіма забезпеченими кредиторами [1].

Якщо будь-хто із забезпечених кредиторів заперечує проти погодження плану санації, інші забезпечені кредитори можуть прийняти одне з таких рішень:

– про виділ забезпечених речей із майна боржника, їх продаж на аукціоні в порядку, встановленому цим Законом, та задоволення вимог такого кредитора за рахунок отриманих від продажу коштів;

– про викуп боргу відповідно до відомостей реєстру вимог кредиторів.

Якщо всі забезпечені кредитори заперечують проти погодження плану санації, інші кредитори можуть прийняти одне з таких рішень:

– про виділ забезпечених речей із майна боржника, їх продаж на аукціоні в порядку, встановленому цим Законом, та задоволення вимог забезпечених кредиторів за рахунок отриманих від продажу коштів;

– про викуп боргу відповідно до відомостей реєстру вимог кредиторів.

Схвалений комітетом кредиторів план санації (зміни до нього) та протокол засідання комітету кредиторів про введення процедури санації подаються арбітражним керуючим до господарського суду.

Рішення комітету кредиторів мають бути обґрунтованими, містити викладення обставин та підстав, якими керувалися кредитори під час їх прийняття.

Господарський суд затверджує схвалений та погоджений план санації боржника і виносить ухвалу про затвердження плану санації. Якщо протягом шести місяців з дня винесення ухвали про санацію до господарського суду не буде поданий план санації боржника, господарський суд має право прийняти рішення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури відповідно до Закону України 1992 р. Зазначене рішення повинно містити дату скликання чергового засідання комітету кредиторів для розгляду нового плану санації, яке має відбутися не пізніше ніж у місячний строк з дня прийняття рішення про відхилення. Водночас, сам по собі факт неподання до господарського суду плану санації боржника не повинен у всіх випадках вести до визнання боржника банкрутом. В такому разі, на нашу думку, в засіданні господарського суду повинні бути з'ясовані причини неподання плану санації боржника та фактичне фінансове становище боржника і реальна можливість відновлення його платоспроможності, виходячи з установлених обставин господарський суд, має вирішити питання про можливість введення судової процедури санації за власною ініціативою.

З метою вдосконалення відповідних положень Закону України 1992 р. щодо регламентації питань розробки, розгляду та прийняття плану санації варто звернутися до відповідного законодавчого досвіду згаданих зарубіжних країн, який можна розглядати як додатковий аргумент на користь таких пропозицій щодо:

– дозволу на розробку і надання плану санації кредиторами, як такими, комітетом кредиторів, а також іншими заінтересованими особами, передбаченими Законом України 1992 р., у випадках коли такий план не був розроблений керуючим санацією протягом встановленого строку;

– у випадках, коли буде подано більш ніж один план санації, суд повинен мати право обирати кращий із запропонованих планів;

– той, який найбільш надійно і за короткий час забезпечить відновлення платоспроможності боржника.

А також, замість схвалення плану санації комітетом кредиторів, увести таке схвалення з боку зборів кредиторів [4].

За тривалий процес становлення поняття «банкрутства» та «санації боржника» було розроблено велику кількість нормативно-правових актів, які регулюють інститут банкрутства. Однак, незважаючи на це, досі існують пробіли в законодавстві України, які потребують вдосконалення. Введення змін до діючого законодавства може сприяти покращанню процедури банкрутства, а саме процедури санації.

Список використаних джерел

1. Закон України Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом від 14.05.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/page>

2. Оглядовий лист Про деякі питання практики розгляду справ про банкрутство від 25.03.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SD02015.html

3. Наказ фонду державного майна України Про затвердження Порядку погодження планів санації, мирових угод і переліків ліквідаційних мас від 06.06.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0836-07>

4. Радзивілюк В.В. Проблеми правової регламентації плану санації боржника // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К., 2009. – № 81. – С. 42–44.

В статье раскрываются понятия санации, а также этапы рассмотрения плана санации должника. Раскрыты некоторые проблемы применения норм банкротства на практике.

Ключевые слова: банкротство, план, должник, санация, кредитор, платежеспособность.

The article reveals the concept of rehabilitation, as well as a thorough consideration of the plan of reorganization of the debtor. Revealed some problems of the application of the rules of bankruptcy practice.

Key words: bankruptcy, the plan, the debtor, reorganization, creditor, solvency.

Одержано 14.09.2015.